

Edith Stein. Retrat d'una intel·lectual catòlica compromesa amb l'actualitat

Cinta Espuny

Autora del llibre *Esperant temps millors: cartes d'Edith Stein*, Roman Ingarden (1917-1922). Actualment es dedica a la gestió cultural i lingüística del Centre Teachfriend Studio.

EL CONCEPTE D'ACTUALITAT ÉS PARADOXALMENT vague i exacte alhora. Quan ens preguntem què entenem que és actual, ens costa delimitar-ne la vigència i quins fets en serien. Però quan parlem en general de l'actualitat, tothom ho veu clar i respon amb l'enumeració d'una sèrie d'esdeveniments i de temes que ocupen cada dia els informatius dels diversos mitjans de comunicació.

Una relació hipotètica de fenòmens actuals que sospito que molts compartiríem podria ser aquesta:

- L'apogeu dels populismes tant de dretes com d'esquerres i les seves conseqüències
- El terrorisme i la seguretat ciutadana
- La lluita per la igualtat de gènere
- La precarietat laboral
- El dret a decidir de les minories
- Els desplaçaments de civils víctimes d'actes violents
- Tota mena de discriminacions socials.

En definitiva, la relació de fets seria immensa, però es podria resumir breument amb el denominador comú que tots atempten contra la dignitat de les persones. Edith Stein es va aproximar a aquests abusos des de l'actuació i la denúncia d'una intel·lectual catòlica compro-

mesa amb la realitat i les circumstàncies concretes que li va tocar viure i al mateix temps des de la defensa dels valors universals que defineixen la condició humana en relació amb el pla diví de la creació.

A continuació, oferirem una breu descripció cronològica de fets determinants de la seva trajectòria vital, i després, sense perdre de vista l'actualitat dels nostres dies però mirant de no fer comparacions, ens ocuparem dels aspectes en què Edith Stein va destacar com a intel·lectual catòlica compromesa. A saber: l'origen jueu, les discriminacions laborals sofertes per la seva condició de dona, l'activitat política com a sufragista, la conversió al catolicisme, l'activitat pública com a intel·lectual catòlica, la identificació entre les penalitats sofertes per Crist en el calvari i les del poble jueu davant l'extermini nazi.

Dades biogràfiques d'interès

Edith Stein va néixer el 1891 en una família jueva. Era la petita de set germans. Els germans grans i la mare van aixecar el negoci familiar que la mort del pare havia dut a la ruïna. La senyora Stein, treballadora infatigable i generosa, va tenir l'oportunitat, gràcies a la prosperitat econòmica del moment, de donar estudis a les filles petites, Erna i Edith.

De primer va estudiar a l'institut de la ciutat natal, Breslau, i després va ingressar a la universitat. Moguda per inquietuds intel·lectuals va decidir estudiar alemany, història i psicologia. En l'estudi de la psicologia diferia dels plantejaments bàsics que movien la nova ciència encara camí de consolidar-se. Va descobrir aleshores la fenomenologia d'Edmund Husserl, que proposava l'obertura i l'ampliació del nostre camp de coneixements i d'experimentació de la realitat seguint un mètode d'anàlisi rigorós i conceptualment elaborat. Sobre aquest nou enfocament es fonamentarien les altres ciències. Edith Stein es va adherir a aquest corrent de pensament i es va traslladar el 1913 a la Universitat de Göttingen, on es va dedicar a l'estudi filosòfic i va esdevenir una reconeguda fenomenòloga.

Durant la Primera Guerra Mundial es va oferir com a voluntària de la Creu Roja en un hospital prop del front (1915). La intenció era dedicar-s'hi i col·laborar en els temps difícils que travessava el país. Edith Stein es considerava una bona patriota i en aquells moments entenia que el seu deure de ciutadana responsable i socialment conscienciada era ajudar a alleujar el sofriment dels que com ella servien l'Estat arriscant les vides al camp de batalla. De retorn a la vida civil va reprendre els estudis. El curs desfavorable de la guerra per a Alemanya i la impotència davant la mort dels seus va anar-li esmorteint l'optimisme inicial. Després de la derrota en la contesa mundial i la caiguda del sistema imperial germànic (1918) no va perdre la vocació de servei al bé públic, va assumir el nou ordre i es va implicar políticament en la construcció d'un Estat democràtic que garantís la igualtat de drets per a homes i dones a través de la participació activa en les urnes. Edith Stein va tornar a tenir esperances amb el nou sistema de representació parlamentària i l'aprovació de la constitució de Weimar. Tanmateix, la política de Weimar va fracassar en la realització de reformes socials efectives, i això la va dur a abandonar-la (1919).

Husserl es va traslladar a Friburg i ella s'hi va doctorar amb ell (1916). La tesi doctoral es deia *Sobre el problema de l'Empatia*. S'hi va estar com a assistent del filòsof durant un any i mig (1916-1918). Aquesta ocupació va resultar molt menys avantatjosa per a la seva formació professional que no esperava. Mai no va poder establir una veritable col·laboració amb Husserl. Finalment es va convèncer que li convenia abandonar aquell lloc i dedicar-se a les pròpies investigacions filosòfiques en comptes de limitar-se a corregir i ordenar mecànicament apunts que després no eren revisats per Husserl per autoritzar-ne la publicació. Amb la redacció dels primers treballs filosòfics (*Causalitat psíquica i Individu i comunitat*) aspirava a optar a l'habilitació universitària. Husserl li va negar aquesta oportunitat per ser dona i de la mateixa manera es van comportar els catedràtics de la seva antiga universitat (1919). A Göttingen va ser rebutjada amb el pretext que l'habilitació d'una dona, malgrat el que establia la constitució de Weimar, encara era font de problemes. Se la va discriminar com a dona, sense tenir en compte el seu talent.

El mètode fenomenològic li va permetre constatar i reconèixer que l'experiència vital de tot individu conté un fort caràcter espiritual.

Tenia una actitud davant les creences religioses sempre molt crítica. Als 14 anys va abandonar l'oració i es va tornar agnòstica. L'autenticitat la portava a ser una persona inquieta, segura d'ella mateixa, conscient de la seva vàlua i de la seva dignitat humana. Buscava com accedir a una veritat unificadora que expliqués satisfactòriament la complexitat del pensament i de l'actuació humana. Va posar l'home al centre de les seves investigacions i progressivament va anar assentant les reflexions sobre les pròpies vivències com a persona. El mètode fenomenològic li va permetre constatar i reconèixer que l'experiència vital de tot individu conté un fort caràcter espiritual. Va ser la vida, la vida accidentada, el que la va tornar a la fe. El seu racionalisme inicial va ser desbordat per l'espiritualitat que sustenta l'existència humana.

A partir de la conversió al cristianisme (1921) va ser cridada a tota mena de serveis a la comunitat catòlica: va ser mestra i formadora de mestres en la comunitat educativa dominica de Speyer (1923-31), va traduir de l'anglès el cardenal Newman (1925), va traduir del llatí i va interpretar el pensament cristià de sant Tomàs d'Aquino (1928-32). En aquesta mateixa època el nom d'Edith Stein va començar a ser conegut en els cercles intel·lectuals catòlics gràcies a les nombroses conferències sobre qüestions femenines que va fer per tot Alemanya (1928-32). Finalment, després d'un segon intent fallit per optar a una càtedra universitària, va ser convidada com a professora a l'Institut de Pedagogia Científica de Münster (1932-33). El nazisme va provocar que un any i mig després d'assumir aquesta nova tasca se li tanquessin totes les sortides professionals a Alemanya, però, al mateix temps, aquesta desgràcia li va obrir les portes de la veritable vocació religiosa (1933).

Amb l'arribada dels nazis al poder va veure amb claredat les conseqüències fatals que la imposició d'un règim autoritari i totalitari i la propagació de la ideologia antisemita tindrien per al conjunt de la nació alemanya i en especial per als ciutadans jueus, com també per a

Ningú no podia imaginar que l'agost de 1942 la Gestapo la trauria de la clausura per deportar-la al camp d'extermini d'Auschwitz, on moriria a la cambra de gas.

la comunitat cristiana. Va aprofitar el període de transició, des que va cessar com a pedagoga l'abril de 1933 fins a l'ingrés al Carmel de Colònia el 15 d'octubre del mateix any, per denunciar la situació de discriminació que sofrien els jueus sota el règim nazi. La primera acció que va emprendre aleshores va ser escriure una carta al Papa Pius XI. Ja al Carmel de Colònia va escriure l'autobiografia *Vida d'una família jueva* (1933-34).

La producció filosòfica i espiritual d'aquest període com a carmelita va ser extensa. Va escriure l'opus filosòfic més important, *Ésser finit i Ésser etern* (*Endliches und ewiges Sein*) (1934-36), i un estudi sobre la mística santjoanista, *La Ciència de la Creu* (*Kreuzwissenschaft*) (1941-42). A més, es va estrenar en nous gèneres literaris de caràcter religiós, com la poesia, el teatre i la biografia hagiogràfica, per cobrir les necessitats espirituals de le seves germanes en les diverses celebracions i esdeveniments de la vida comunitària del Carmel.

En agreujar-se l'antisemitisme creixent dels nazis, la permanència d'Edith Stein al Carmel de Colònia posava en perill tota la comunitat i per això va ser traslladada a Echt (Holanda) a principis de 1939. Però tot i que a partir de 1940 Holanda també es trobava sota domini nazi, les persones de l'entorn de la carmelita no percebien amb claredat l'amenaça que suposava la situació política per a la vida d'aquesta dona i la de molts altres jueus. Ningú no podia imaginar que l'agost de 1942 la Gestapo la trauria de la clausura per deportar-la al camp d'extermini d'Auschwitz, on moriria a la cambra de gas. Edith Stein va ser una de tantes víctimes de la barbàrie nazi. El seu assassinat, a causa de l'origen jueu, també va ser un acte de venjança del poder nazi a Holanda contra l'església catòlica, ja que les diferents confessions cristianes s'havien unit per protestar contra les deportacions dels jueus residents als Països Baixos.

La infantesa

A l'escrit autobiogràfic *Aus dem Leben einer jüdischen Familie* (1933-35 / 1939) Edith Stein ens explica quin ambient social es respirava en contacte amb la resta de la població alemanya, les restriccions laborals que la pràctica de l'antisemitisme imperant imposava per llei als membres de la comunitat jueva que no es convertien al cristianisme, com els ritus i les festes jueves eren celebrades a la llar dels Stein, les actituds i les creences religioses dels diversos membres de la família i el cercle d'amistats, inclosa ella mateixa.

La identitat jueva heretada per Edith Stein

Edith Stein va néixer en el si d'una família jueva el 12 d'octubre de 1891 i es va criar en un ambient de jueus assimilats i patriotes prussians de mentalitat política liberal. Tot i que la raça i les tradicions heretades eren un senyal inconfusible d'identitat i donaven cohesió a la comunitat jueva a l'estat alemany que els acollia i reconeixia —almenys en teoria— com a ciutadans de ple dret, la religió jueva —a diferència de l'economia, la política o la cultura— no era un element prioritari en la vida de l'entorn d'Edith Stein, a excepció de la mare.

La mare va ser un model a imitar pel que fa a la fidelitat i la perseverança en la fe en Déu i en la pràctica religiosa enmig d'unes circumstàncies històriques i socials que afavorien l'abandonament de la fe i la religió jueva amb vista a una integració millor dels jueus en la societat alemanya. Els valors típicament jueus transmesos als fills a través de l'educació i l'actuació religiosa de la senyora Stein van arrelar i van deixar empremta en les actituds i en les creences religioses que Edith Stein va adoptar i va desplegar després de la conversió al catolicisme.

A aquestes tasques relacionades amb la investigació filosòfica va dedicar gran part del temps i va concentrar les energies en la recerca de respostes definitives als grans interrogants que planteja l'existència humana.

Etapas de joventut

Els anys dels estudis universitaris d'Edith Stein a Breslau (1911-13) i Göttingen (1913-16), de la tasca d'assistent de Husserl a Friburg (1916-18), de la redacció dels primers treballs filosòfics a Friburg, Breslau, Göttingen, Bergzabern (1918-21) són anys d'intenses vivències personals, d'aprenentatge, de recerca d'identitat i de sortides professionals. Edith Stein havia de posicionar-se en tot moment davant els esdeveniments externs (la I Guerra Mundial, la mort dels seus, el tracte professional amb Husserl, les relacions amb els col·legues del cercle fenomenològic, amics i familiars) que li afectaven el curs de la vida i anaven modificant-li la personalitat, l'estat d'ànim i la situació professional.

En els anys anteriors a la conversió i malgrat desitjar íntimament fer un matrimoni feliç amb algun dels companys de professió, la màxima prioritat en la seva vida era la feina. S'ocupava d'ordenar i corregir manuscrits de Husserl, d'impartir seminaris d'introducció a la fenomenologia, de coordinar i publicar projectes filosòfics amb altres col·laboradors afins al cercle fenomenològic, d'intercanviar amb altres membres del grup fenomenològic idees, propostes, suggerències sobre temes i qüestions filosòfiques. A aquestes tasques relacionades amb la investigació filosòfica va dedicar gran part del temps i va concentrar les energies en la recerca de respostes definitives als grans interrogants que planteja l'existència humana. Les reflexions d'aquest període (1916-21) giraven al voltant de la persona humana, i per això es preocupava pel futur històric de la humanitat i per la política.

El fet de ser dona li va ser un impediment per accedir a l'habilitació universitària.

Intent d'habilitació universitària fallit per ser dona

Edith Stein reunia tots els requisits per obtenir l'habilitació universitària amb èxit. L'avalaven un currículum acadèmic brillant, experiència docent, col·laboració en publicacions al costat d'un dels filòsofs més prestigiosos del moment, i a més havia demostrat la capacitat per a la investigació i l'elaboració de treballs filosòfics propis. Només li fallava un punt decisiu: estava sola i una carta de recomanació, per molt positiva que fos i per molt important que en fos l'autor, no era prou si no es tenia el suport del mentor, de la persona que l'havia introduïda i formada per a l'exercici de la professió filosòfica i que, per tant, també s'havia de responsabilitzar de la seva incorporació al món acadèmic. Lògicament, era a Husserl a qui corresponia aquest compromís amb l'antiga assistent, però ell estava «per principi» en contra de l'habilitació femenina.

Edith Stein va buscar exclusivament el suport en les conquestes legals de la nova regulació acadèmica que proposava la constitució de Weimar sense comptar amb altres traves de tipus pràctic. Però, com en la política, també a la universitat va topar amb «velles glòries», senyors anquilosats poc disposats a moure un dit a favor de la modernització i de progressos socials tals com la incorporació de la dona a la docència universitària. El fet de ser dona li va ser un impediment per accedir a l'habilitació universitària. Quan la seva candidatura a càtedra en la universitat de Göttingen va ser refusada per una precomissió que ni li va examinar el treball amb el pretext que «el concurs a càtedra de dones sempre causa dificultats» (carta al company d'estudis Fritz Kaufmann amb data del 8 de novembre de 1919), va escriure una carta al ministeri d'educació per denunciar irregularitats anticonstitucionals en el procés de selecció de candidats. El ministeri va respondre a la demanda instant les universitats del país a revisar els

Va mantenir la posició política tan innovadora i moderna, lamentablement també massa «idealista» per a l'època, durant tota la vida.

criteris de selecció de candidats. Petició que, per descomptat, va ser ignorada arreu d'Alemanya.

L'activitat política d'Edith Stein: dret a vot i participació femenina en la vida política

De jove Edith Stein va ser una defensora del dret al vot de la dona i va col·laborar amb organitzacions que reclamaven l'obtenció d'aquest dret. Així ho confirma a les següents ratlles de l'autobiografia: «Des d'aquest sentiment de responsabilitat social em vaig posar decididament a favor del dret de vot femení. Això no era llavors del tot evident, ni tan sols dins el moviment ciutadà femení burgès. L'associació prussiana a favor del vot de la dona, en què vaig ingressar amb les meves amigues, estava integrada majoritàriament per socialistes, ja que postulava la total igualtat política de drets per a la dona». Edith Stein va defensar la participació femenina en les urnes, la possibilitat que les dones intervinguessin en afers polítics a través de l'exercici del vot, perquè partia de la convicció ferma que l'opinió de les dones, si reben una formació adequada i conscienciació política i ho expressen a les urnes, pot fer canviar el curs de la història. Va mantenir la posició política tan innovadora i moderna, lamentablement també massa «idealista» per a l'època, durant tota la vida.

La jove senyoreta Stein, ja com a estudiant universitària desdenyava i mirava amb menyspreu aquells companys indiferents a l'actualitat política, que no compartien l'interès per la implicació de l'individu en la construcció de la història i que només es preocupaven per omplir-se l'estómac i les butxaques. En l'autobiografia critica amb raó la típica imatge estereotipada de la figura de l'estudiant; i, francament, aquests patrons i pautes de comportament, que Edith

Stein ja en la seva època condemna tan durament, continuen avui molt en voga entre la població estudiantil. Les seves paraules són de gran vigència: «M'indignava per la indiferència amb què la majoria dels companys reaccionava davant les qüestions comunitàries: alguns no feien altra cosa en els primers semestres que empaitar la diversió; a d'altres només els preocupava el que necessitaven per passar l'examen i més tard assegurar-se el pa». La jove Stein es desmarca de la indiferència política que mantenien una part considerable dels estudiants universitaris i molts anys després encara recorda a l'autobiografia: «Cada vegada m'alliberava més de les idees liberals en què havia crescut, i vaig formar-me una concepció positiva de l'Estat, propera a la conservadora, bé que sempre allunyada del conservadorisme prussià. Al costat de les conviccions purament teòriques va néixer, a títol personal, un profund agraïment a l'Estat que m'havia donat el dret de la ciutadania acadèmica i, així, la lliure entrada a les riqueses de l'esperit de la humanitat. Totes les petites bonificacions que ens garantia la nostra targeta d'estudiants —descomptes per al teatre, concerts i coses semblants— les veia jo com una amorosa cura de l'Estat cap als seus fills predilectes, i em despertaven el desig de correspondre més tard al poble i a l'Estat agraïdament amb l'exercici de la meva professió».

Després de la I Guerra Mundial i la proclamació de la república es va llançar a l'activitat política i es va afiliar al nou Partit Democràtic Alemany. La seva tasca va ser col·laborar en la preparació de les eleccions per a l'Assemblea Nacional que van tenir lloc el 19 de gener de 1919. En aquestes eleccions el partit va obtenir un percentatge del 18% dels escons i va formar coalició de govern amb l'SPD i el centre. L'Assemblea nacional es va constituir el 6 de febrer de 1919 com a nou òrgan de govern encarregat d'elaborar la constitució de Weimar, que va entrar en vigor l'11 d'agost de 1919. L'altra tasca de què es va ocupar en la breu carrera política, ja que per desavinences amb altres membres del partit va abandonar-lo després de les eleccions, va ser convèncer i mobilitzar les dones perquè per primera vegada en la història d'Alemanya acudissin a les urnes a estrenar el seu nou dret al vot.

“ Impartia, en els cursos de formació de mestres, xerrades perquè les dones aprenguessin a comprendre millor els esdeveniments històrics i que a través del dret al vot poguessin influir en la presa de decisions polítiques.

Posteriorment, ja convertida al catolicisme, mentre treballava com a mestra a Espira, impartia, en els cursos de formació de mestres, petites xerrades perquè les dones aprenguessin a comprendre millor els esdeveniments històrics i que a través del dret al vot poguessin influir en la presa de decisions polítiques.

Durant aquesta època de conferenciant, després de deixar Espira i davant l'amenaça que els nazis guanyessin les eleccions de 1933, Edith Stein va intentar prevenir les dones del risc que es corria si la ideologia nazi triomfava i s'imposava des del govern com a mentalitat dominant en la societat. En les conferències volia fer entendre a les dones que no havien de votar Hitler perquè la seva visió de la dona com un mer objecte reproductor traïa l'essència mateixa del seu ésser i distorsionava el pla de la creació en l'assignació d'unes funcions que no es corresponien amb la naturalesa femenina, que no és merament reproductora, ja que la dona té la funció de criar, educar, transmetre vida i valors i ser part constituent i integrant en la formació i el desplegament de totes les facetes de la vida humana (la religiosa, la familiar, la professional, la social, la política..).

Formació d'una identitat cristiana «adquirida»

Per penetrar en la vida anímica d'Edith Stein durant els anys decisius en què pren cos la seva conversió hem de recórrer a les cartes que Edith Stein va adreçar al seu amic, el filòsof polonès Roman Ingarden, amb qui va fer amistat a Friburg (1916) i amb qui va mantenir relació epistolar fins a 1938. Aquestes cartes no són un sol reflex de les vivències quotidianes o una prolongació del pensament filosòfic o po-

La va impressionar la reacció de la jove viuda Anne Reinach davant la pèrdua de l'espòs, que connectava solidàriament amb el dolor de Crist sota el signe redemptor de la creu.

lític, sinó que Edith Stein hi aboca allò més personal, les inquietuds i els anhels més profunds.

Quan Edith Stein va saber que Adolf Reinach, mà dreta de Husserl, havia mort en combat durant la I Guerra Mundial (novembre de 1917), es va ensorrar, se li va enfonsar el món. Per a ella la mort de l'amic i professor que tant l'havia animada en els moments més durs del doctorat i a qui tant admirava per la bondat i la disponibilitat cap als altres, va ser un cop molt dur. La va impressionar la reacció de la seva jove viuda, Anne Reinach, davant la pèrdua de l'espòs, que connectava solidàriament amb el dolor de Crist sota el signe redemptor de la creu. Anne va assumir la mort del marit no com una derrota que abat o que du a la resignació, sinó en profunda confiança i esperança en l'acció salvadora de Crist en el món per amor a la humanitat. Aquesta actitud de la jove viuda va obrir-la a la dimensió més espiritual del cristianisme encara sense concretar-la en una pràctica religiosa específica.

Molts anys després, quan ja era carmelita, Edith Stein va explicar que la trobada amb la senyora Reinach després de la mort del seu marit va ser decisiva en el seu camí cap al cristianisme. A la forta impressió causada per aquesta experiència, als efectes i les conseqüències que va tenir, sembla referir-se quan en una carta escrita a Ingarden el 10-10-1918 rememora «els fets de l'últim any» amb aquestes paraules: «No sé si de les meves comunicacions anteriors ha deduït ja que després d'una llarga reflexió més i més em decideixo per un cristianisme positiu. Això m'ha deslliurat de la vida, que m'havia tirat per terra i, al mateix temps, m'ha donat forces per reprendre, agraïda, la vida. Per tant, puc parlar, en el sentit més profund, d'un renaixement. Però per a mi la nova vida està tan íntimament lligada als fets de l'últim any, que en cert sentit ja mai me'n desfaré; per a mi seran sempre presència molt viva».

En una altra de les cartes escrites a Ingarden el 13-12-1925 li explica una vivència interior molt similar a la de la carta citada de 10-8-1918. En aquesta carta mira retrospectivament, com en la del 1918, a l'època de la mort de Reinach, que coincideix amb la llarga estada que Ingarden va fer a Friburg, ocasió en què tots dos es van fer amics. Aquesta vivència interior, evocada en el fragment de la carta de 1925 que citarem a continuació, deu ser d'una data pròxima a la conversió definitiva d'Edith Stein al catolicisme, motivada per la lectura de «la Vida» de santa Teresa, o fins i tot, ens atrevim a suggerir, podria ser part d'aquest «secretum deum mihi» (és el meu secret) que ella es guardava per a si sempre que li preguntaven pel «detonant» de la conversió, però que en aquesta carta en certa manera hauria compartit amb l'amic. Les seves paraules testimonien haver sofert en algun moment una profunda commoció personal: «Però si giro la vista enrere [a l'època de Friburg, 1916-18 en especial, pero tampoc no es pot excloure una interpretació que abasti un període temporal més ampli], sempre apareix en el rerefons la desesperant situació interior en què em trobava, aquesta indescriptible confusió i fosc. (...) A mi em va passar com a un que corria perill d'ofegar-se, i a qui molt després en una habitació clara i calenta, on s'està molt segur envoltat d'amor i afecte i de mans bondadoses, de sobte se li presenta la imatge de l'abisme fred i obscur. Què es pot sentir sinó tremolor i una gratitud il·limitada davant el poderós braç que et porta a terra ferma?».

Edith Stein se sent perduda, extenuada, al caire de la depressió, però, de sobte, la presència d'un braç fort la rescata de la tempesta, d'ofegar-se en una mar de desesperació i d'incerteses. Per mitjans inexplicables, més enllà del coneixement racional, ella sap que és davant Déu, que la seva presència és allí, dins seu. A l'accentuada consciència de responsabilitat social se li suma ara la consciència de saber-se guiada per un braç fort que l'ha deslliurada de l'asfíxia existencial que l'oprimia i que ha infós nova vida al seu ésser. Gràcies a la força que infon la presència de l'ésser diví que habita a l'interior de la persona humana, ha estat capaç de sobreviure al naufragi personal (abans de la conversió tenia tendència a patir depressió, desgana i

Gràcies a la força que infon la presència de l'ésser diví que habita a l'interior de la persona humana, ha estat capaç de sobreviure al naufragi personal, al fracàs professional, a les decepcions sentimentals i a l'ensulsiada política.

pèrdues visibles de pes), al fracàs professional (Husserl es va negar a habilitar una dona i llavors va provar sort presentant els seus treballs filosòfics per al concurs a càtedra en altres universitats, però també la van rebutjar per ser dona i jueva), a les decepcions sentimentals (Ingarden li va comunicar de sobte la notícia del seu matrimoni el 1919; després que Edith Stein ajudés Hans Lipps a aconseguir la càtedra a Gottingen durant el 1920-21 —precisament on havia estat humiliada per uns professors que el 1919 no van deixar que presentés el treball per optar a l'habilitació—, es va casar el 1923 amb una ballarina), i a l'ensulsiada política i social de la seva pàtria amb la derrota a la guerra. Després de la conversió serà capaç de deixar-ho tot, disposada fins i tot a sacrificar el que més vol, la feina d'investigació científica i la professió de filòsofa, i a acceptar feines com a mestra d'escola que abans li resultaven ingrates. Se sotmetrà obedientment a les indicacions dels superiors eclesiàstics i passarà hores resant davant l'altar.

La conversió d'Edith Stein al catolicisme (1921-1922) és un punt d'inflexió en la seva vida, però no perquè trobi per fi en Déu i en l'Església catòlica la solució a tots els interrogants que ella mirava d'afrontar des de l'estudi i la reflexió filosòfica. No hem de perdre de vista el fet que l'any 1918 (com demostra l'esmentada carta a Roman Ingarden del 10-10-1918) torna a ser creient, ha recuperat la fe en Déu, però a diferència del Déu d'Israel que va abandonar en l'adolescència, ara Déu s'ha fet home i penja d'una creu.

Etapla de maduresa

La conversió (1921-22) d'Edith Stein va inaugurar una nova etapa en la seva vida que es va estendre fins que va cessar com a docent a l'Institut pedagògic de Münster (1933), poc abans d'entrar a la clausura. Durant aquesta etapa la seva producció intel·lectual es va diversificar i va donar fruit en molts camps i, d'altra banda, el seu pensament filosòfic es «cristianitza». Edith Stein va repartir el temps entre activitats molt variades: l'ensenyament secundari (de 1923 a 1931 va ser mestra a l'escola i al centre de formació de mestres catòliques de les dominiques de Santa Magdalena a Espira), la docència a l'Institut pedagògic de Münster (1932-33), traduccions a l'alemany d'autors cristians (el diari i les cartes del cardenal Newmann el 1925 i les *Quaestiones Disputatae de Veritatae* de sant Tomàs d'Aquino el 1931-32) i conferències sobre la formació femenina i el paper de la dona en l'Església i en el món laboral de 1928 a 1932.

Segon intent d'habilitació refusat a causa de l'antisemitisme de l'època

Durant molt de temps Edith Stein va viure apartada de la vida pública, fent de mestra i traduint autors cristians a l'alemany com el Cardenal Newmann o sant Tomàs d'Aquino. Ella mateixa va decidir allunyar-se de la vida pública, convençuda que una vida dedicada al retir espiritual era la més apropiada per a un cristià la màxima aspiració del qual fos servir exclusivament Déu. Tanmateix, tant Newmann com sant Tomàs eren cristians compromesos amb el seu temps, i el contacte amb personalitats rellevants en l'àmbit eclesiàstic, com el jesuïta Erich Przywara o l'abat benedictí de Beuron Raphael Walzer, li van tornar a mostrar el camí per conduir el seu talent intel·lectual al servei de la comunitat catòlica. Amb el patrocini de Przywara i algunes associacions relacionades amb la formació de mestres, Edith Stein va començar el 1928 a fer conferències. La seva missió era contribuir a fomentar la participació femenina en tots els àmbits de la societat

moderna a partir de la revisió de la concepció mateixa de la naturalesa femenina.

Edith Stein va voler aprofitar el relançament públic per abandonar la feina de mestra i concentrar tots els esforços en un nou intent de concurs a càtedra. Però en els temps que corrien, a principis dels anys trenta, bufaven altres aires de discriminació que van fer impossibles per segona vegada les seves aspiracions professionals. Ara era l'origen jueu el factor que va aturar l'habilitació universitària, i poc temps després de l'ascens de Hitler al poder se li van tancar definitivament les portes per a l'exercici de qualsevol activitat pública.

Consolidació i proclamació d'una identitat judeocristiana discriminada i perseguida durant el nazisme

Si la conversió va ser un esdeveniment de caràcter personal i espiritual, aquesta vegada serà un esdeveniment històric el que provocarà un nou gir en la vida d'Edith Stein. Si ja hem apuntat com la conversió al cristianisme va marcar-li tota l'existència, un altre fet li condicionarà anys després la totalitat de la vida. Es tracta d'un fet històric que donarà lloc al període més fosc de la història d'Alemanya: el 1933 el partit nacionalsocialista va guanyar les eleccions i va imposar un règim de terror fins al final de la II Guerra Mundial (1945). Aquestes circumstàncies no van ser només un rerefons històric, sinó que van actuar com a detonant en el canvi de rumb que va experimentar la vida d'Edith Stein, i també la situació vital i social de milions de jueus, a partir de 1933.

Després de l'entrada en vigor de les noves lleis antisemites, que prohibien l'exercici de la funció pública als ciutadans de raça jueva, Edith Stein es va veure obligada a abandonar la docència a Münster. Una persona pot perdre una feina per raons ideològiques o polítiques, pot sofrir discriminació social i haver-se'n d'anar, però l'endemà trobarà feina en alguna altra banda. Aquesta vegada la situació era excepcional i anava més enllà de la pèrdua d'uns drets, es tractava d'una

Edith Stein va optar per quedar-se i va sofrir, lentament, com en una agonia, les conseqüències de la política antisemita del govern nazi fins al final, fins a l'extermini.

pèrdua progressiva de la dignitat humana. Amb l'aplicació de mesures dràstiques de pressió contra els jueus, molts van decidir emigrar i construir-se un nou futur en els països d'acollida. D'altres, com Edith Stein, van optar per quedar-se i van sofrir lentament, com en una agonia, les conseqüències de la política antisemita del govern nazi fins al final, fins a l'extermini.

Edith Stein hauria pogut emigrar en ser privada del seu lloc de treball, però no ho va fer. Li van oferir una plaça en una escola de Sud-amèrica on hauria pogut continuar amb la tasca d'educadora, però no ho va acceptar. La pregunta és: quan va decidir quedar-se a Alemanya, bé que fos tancada en la clausura, ¿Edith Stein podia prescindir d'alguna manera de l'amenaça nazi, de la preocupació pel destí que l'esperava a ella i als de la seva raça?

La màxima preocupació d'Edith Stein durant els últims anys de la vida des que va entrar al Carmel no va ser altra que la situació cada vegada més alarmant i dramàtica dels jueus sota el règim del terror nazi. El seu origen era jueu, l'entorn i l'ambient familiar en què es va criar eren jueus, en el cercle d'amistats i contactes socials predominaven les relacions amb jueus; i és clar que la sang, la família i els amics no es canvien amb una conversió religiosa. Però per les conviccions i la fe cristiana Edith Stein va segellar el compromís amb la realitat i va escollir la clausura com a estil de vida i és des de la clausura a què es va sentir cridada per vocació religiosa que va prestar un servei a la humanitat, al seu poble perseguit, als qui més necessitaven les seves oracions i que dedicués la vida a la contemplació i a l'acceptació del pla diví. Va ser en aquest moment, des de l'adversitat i, paradoxalment, des del Carmel, el nucli més íntim de la cristiandat (tal com en l'època s'exalçava la clausura), que Edith Stein va adquirir plena consciència de la identitat jueva.

La carta que Edith Stein va adreçar al Papa Pius XI: una advertència profètica que no va poder canviar el curs de la història

Des del moment que els nazis van conquerir democràticament el poder el gener de 1933 fins que va travessar les portes de la clausura del convent carmelita de Lindental- Colònia l'octubre de 1934, Edith Stein va relatar tot el que va viure durant aquest període breu però intens en un informe titulat *Com vaig arribar al Carmel de Colònia*, que va redactar a finals de 1938, abans del trasllat per raons de seguretat al convent d'Echt a Holanda. Hi explica els fets i les raons que la van dur a decidir-se per l'entrada al Carmel i les reaccions de l'entorn més proper en conèixer què volia fer. Aquest escrit es pot considerar un complement de l'autobiografia *Aus dem Lebe einer jüdischer Familie*.

El 30 de gener de 1933 Hitler va ser nomenat nou Cancellier del Reich i, per mitjà del parlament elegit el 5 de març, es va permetre dictar lleis abusives. Paradoxalment, això va ser possible gràcies a la constitució de Weimar de 1919, que preveia que en casos extrems el Cancellier pogués intervenir legalment a través de mesures especials. En el tercer Reich, la llei de plens poders, en un principi limitada, va esdevenir aviat una institució permanent. En aplicar-la van ser abolits drets democràtics fonamentals. Ja l'1 d'abril es va fer una crida al boicot de negocis jueus; vuit dies després empleats «no aris» —si no havien participat en la guerra— van ser col·locats en atur forçós.

En tornar el 19 d'abril de 1933 de les vacances de setmana santa per incorporar-se a la feina de l'institut pedagògic de Münster, l'administrador del centre va cridar Edith Stein per comunicar-li que convenia que deixés d'impartir les lliçons a causa de l'aplicació de mesures antisemites pel nou govern nazi. La notícia no la va sorprendre perquè ja comptava que, atesa la repressió iniciada contra els jueus, alguna cosa així no trigaria a produir-se. A partir d'aquest moment la clarividència de les seves declaracions contrasta amb una actitud serena i reposada que sorprèn. Després de «la previsió tempestuosa» del que els venia a sobre tant a jueus com a cristians, un govern de l'anticrist, li va arribar la calma per afrontar els temps difícils i prendre

decisions. Si en altre temps Edith Stein va veure a l'abadia de Beuron «el cel a la terra», ara escriurà a una exalumna que, si sabés amb quina desesperació viuen milions de persones en aquells moments, no anhelaria el cel a la terra sinó que pensaria en com alleujar-los o es-talviar-los el dolor. Edith Stein demanava als catòlics que es mobilit-zessin, que resessin, que fessin alguna cosa, que tinguessin algun gest de solidaritat cap als jueus. La carta escrita el 7 de maig de 1933 a Elly Dursy deia textualment: «Pensa a més en això: que no som aquí per tenir el cel a la terra. Crec que si sabessis alguna cosa més de com milers de persones són abocades avui a la desesperació, aleshores de-sitjaries alleujar-los la molta necessitat i el sofriment». I continua: «A causa de la gran crisi en què actualment es troba tot l'ensenyament catòlic (...) Aquest semestre no puc fer classes (a causa de la meva procedència jueva) (...) Però jo no crec en una tornada a l'Institut ni, en absolut, en la possibilitat d'una activitat docent a Alemanya. De moment resto aquí (en el Collegium Mariaanum a Münster), fins que la situació s'aclareixi una mica. No et preocupis per mi. El Senyor sap què és el que em prepara». De fet, quan escrivia aquesta carta, tot i que encara no tenia la certesa que realitzaria el pla d'ingressar al Car-mel, però davant l'evidència que per a un jueu era impossible gua-nyar-se el pa a l'Alemanya nazi, ja el 30 d'abril havia pres la decisió de reconduir la vida en aquesta direcció. En la següent carta del 17 de maig, que va escriure en resposta a una invitació per fer una conferèn-cia, informava que acceptava el compromís però que havien de saber que essent ella jueva la seva presència pública era problemàtica. Aquestes paraules traspuen certa actitud provocativa davant l'absèn-cia generalitzada d'oposició contra un govern capaç de cometre tota mena d'humiliacions i vexacions sobre la població jueva. Així Edith Stein escriu: «Fa uns mesos hauria correspost sense més al seu prec. Avui li he de fer una contrapregunta: ¿vostè sap que sóc una conver-tida del judaisme? ¿I gosa oposar-se al corrent dominant, deixant que la joventut alemanya pugui ser influïda per una jueva?»

L'antisemitisme practicat pels nazis, tot i que l'odi i la discrimina-ció als jueus havia estat tradicionalment un fenomen habitual i estès entre la població europea cristiana, va ultrapassar tots els precedents

històrics. Les deplorables conseqüències de la política nazi antisemita no es van fer esperar i als tres mesos de la imposició del règim de terror contra els jueus, el 5 d'abril de 1933, Edith explica per carta a la seva padrina i companya filòsofa del grup fenomenològic, Hedwig Conrad-Martius, les penalitats que l'enduriment de l'antisemitisme fomentat pel govern provoca a la seva família: «Els meus familiars a Breslau, com és natural, estan molt inquiets i deprimits. Per desgràcia, des de fa temps gairebé tant hi fa que el nostre negoci estigui obert o no. També el meu cunyat (cap mèdic a la clínica dermatològica de la universitat) espera diàriament que l'acomiadin, Kuznitzky (un amic de la família) ja ha perdut la feina (...) Cada carta és una nova mala notícia», i per això tem que a ella li passi el mateix. «A mi personalment se m'assegura pertot arreu que no he de témer res pel que fa a la meua plaça. I la veritat és que aquests últims temps he experimentat moltes mostres d'amistat, cosa que, òbviament, em cau molt bé».

Edith Stein és una persona amb una ment lúcida, i demostra que està ben informada. En l'informe *Com vaig arribar al Carmel de Colònia* explica: «Abans d'anar-me'n [com cada any, va passar la Setmana Santa a Beuron] vaig preguntar al pare abat què hauria de fer jo si hagués de deixar l'activitat a Münster. Per a ell era impossible pensar que allò podria passar. Durant el viatge a Münster vaig llegir en un diari la crònica d'una gran reunió dels nacionalsocialistes, en què havien hagut de participar també associacions confessionals. Per a mi era ben clar que a l'ensenyament era on menys es tolerarien influències contràries a la direcció del poder. L'institut on jo treballava era exclusivament catòlic, fundat per la lliga de mestres catòlics i sostingut també per la lliga. Per això mateix tenia els dies comptats. Per això jo havia de comptar amb la fi de la meua breu carrera de professora».

Edith Stein no era una endevina: era esgarrifosament realista. Tots els que pensen que la futura carmelita vivia alienada de la realitat perquè duia un estil de vida conventual s'equivoquen. Ella mateixa en va donar prova en l'informe *Com vaig arribar al Carmel de Colònia* quan narra com li va ser comunicada la pèrdua de la feina: «El 19 d'abril tornava a Münster. L'endemà vaig anar a l'institut. L'administrador, un professor catòlic, em va dur a l'oficina i va desfogar-se amb

Descriu el desenvolupament i el desenllaç del pla fracassat per convèncer el Papa Pius XI que es pronunciés a través de l'emissió d'una encíclica en defensa de la causa jueva.

mi de tot el seu dolor (...): Fixi's, senyoreta, doctora, que algú ha vingut a parlar-me i m'ha dit: la senyoreta doctora Stein no podrà continuar fent classe, oi? Seria millor que hi renunciés jo que no anunciar lliçons per a l'estiu i treballar en silenci en el Marianum (...) Vaig rebre el comunicat amb serenitat (...) Si això no és possible — vaig dir—, llavors ja no queda per a mi cap possibilitat a Alemanya. L'administrador va mostrar-se sorprès que jo ho veiés tan clar, tot i que vivia tan abstreta i em preocupava tan poc de les coses d'aquest món». L'angle de percepció de la realitat, des de la situació concreta de jueva convertida al cristianisme que treballa per a una institució educativa catòlica, va acabar essent paradoxalment privilegiat.

Edith Stein va aprofitar el període de transició des que va cessar com a pedagoga l'abril de 1933 a Münster fins a l'ingrés al Carmel el 15 d'octubre del mateix any per denunciar la situació de discriminació que sofrien els jueus sota el règim nazi. La primera acció que va fer en aquest sentit va ser escriure una carta al Papa. En l'informe *Com vaig arribar al Carmel de Colònia* descriu el desenvolupament i el desenllaç del pla fracassat per convèncer el Papa Pius XI que es pronunciés a través de l'emissió d'una encíclica en defensa de la causa jueva: «El dijous de la Setmana de Passió vaig anar a Beuron. Ara m'hi duia un motiu especial. En les últimes setmanes pensava contínuament si no podia fer res en la qüestió jueva. Al final vaig planejar viatjar a Roma i mantenir una audiència privada amb el Sant Pare per demanar-li una encíclica (...) Les meves indagacions a Roma em van permetre saber que a causa del gran trasbals l'audiència privada no tenia cap possibilitat (...), per la qual cosa vaig desistir del viatge i vaig decidir escriure-li. Sé que la carta va arribar segellada al Sant Pare. Res més no es va aconseguir». En la carta considera que si l'Església catòlica no fa causa comuna amb el poble jueu, també l'Església sofrirà en un

futur no gaire llunyà la persecució i la discriminació que avui el govern nazi adreça contra els jueus, ja que identifica el govern nazi amb l'Anticrist, l'objectiu del qual no seria sinó destruir la humanitat de Crist. Edith Stein ho diu ben clar al Papa: avui són els jueus, demà tota cristiandat.

El cor deia a Edith Stein que aquell pla no funcionaria: «Bé que era molt propi de la meua manera de ser fer aquell pas exterior, tot i amb això sentia que encara no era oportú. Però què era oportú, això encara no ho sabia», i així i tot ho va fer, només Déu sap per què. Potser perquè és un text que en predir el futur adverteix el lector que vindrà (la carta va romandre oculta en els arxius secrets del Vaticà fins a l'any 2004) perquè el passat no es repeteixi mai més. La impotència que transmet el text pot provocar al lector actual molt desassossec. És una carta que es llegeix i t'estalvia els comentaris, perquè tot hi és dit. Tot el que va dir Edith Stein s'ha acomplert. Ja el 1938, quan va escriure l'informe *Com vaig arribar al Carmel de Colònia*, tenia plena consciència que les seves paraules l'encertaven, ja que hi diu: «Més endavant he pensat moltes vegades si no li deu passar pel cap (al destinatari, el Papa) el contingut de la carta, ja que en els anys següents ha passat punt per punt el que jo hi anunciava sobre el futur del catolicisme a Alemanya». Llegim a la carta:

«12 d'abril de 1933

Sant Pare!

Com a filla del poble jueu que, per la gràcia de Déu, durant els últims onze anys també ha estat filla de l'Església Catòlica goso adreçar-me al Pare de la Cristiandat sobre el que oprimeix milions d'alemanys.

Des de fa setmanes veiem que passen a Alemanya fets que constitueixen una burla a tot sentit de justícia i d'humanitat, per no parlar de l'amor a l'altre. Durant anys, els líders del nacionalsocialisme han estat predicant l'odi als jueus. Ara que tenen el poder governamental a les mans i han armat els seus partidaris —entre els quals hi ha elements provadament criminals—, aquesta llavor d'odi ha germinat. Només no fa gaire el govern ha admès que s'haurien produït alguns incidents. No podem conèixer exactament de quin abast perquè l'opi-

La lluita contra el catolicisme es farà en forma silenciosa i menys brutal que contra els jueus, però no menys sistemàtica.

nió pública està emmordassada. Tanmateix i pel que es desprèn del que he sabut a través de contactes personals, no es tracta de cap manera d'uns pocs casos excepcionals. Sota la pressió de reaccions de l'exterior, el govern va adoptar mètodes “més benignes”. Ha difós la consigna: “No toqueu ni un pèl als jueus”. Però les mesures de boicot —que despullen la gent de la seva font d'ingressos, de l'honor civil i de la pàtria— n'arrossegueu molts a la desesperació: en l'última setmana he sabut —per informes privats— de cinc casos de suïcidi a conseqüència d'aquesta persecució. Estic convençuda que aquest és un fenomen general que produirà moltes més víctimes. Podem deplorar que aquestes persones desgraciades no hagin tingut més força interior per sobreposar-se a la dissort, però gran part de la responsabilitat recau sobre els qui els van dur a aquest punt. I també recau sobre els qui callen davant d'aquests fets.

Tot el que va passar i va anar passant després dia rere dia era obra d'un govern que es diu ell mateix “cristià”. Des de fa setmanes, no només els jueus, sinó també milers de fidels catòlics d'Alemanya i —crec— de tot el món, esperen i confien que l'Església de Crist alci la veu per posar fi a aquest abús del nom de Crist. ¿No és aquesta idolatria de la raça i l'autoritat de l'Estat que s'imposa diàriament a la consciència pública a través de la ràdio una veritable heretgia? ¿No és aquest intent d'aniquilar la sang jueva un afront a la sagrada humanitat del nostre Salvador, a la santíssima Verge i als apòstols? ¿No s'oposa diametralment tot això a la conducta de nostre Senyor, el Salvador, que fins i tot a la creu va pregar pels seus perseguidors? ¿I no és una taca negra en la crònica d'aquest Any Sant, que se suposava que seria un any de pau i reconciliació?

Tots nosaltres, que som fidels fills de l'Església i observem les condicions imperants a Alemanya amb els ulls oberts, temem el pitjor per al prestigi de l'Església si el silenci s'allarga més temps. Estem convençuts que, a la llarga, aquest silenci no podrà comprar la pau a l'actual govern alemany. Per ara, la lluita contra el catolicisme es farà en forma silenciosa i menys brutal que contra els jueus, però no

Com el Crist, ella també era filla de jueus i com a jueva sofria i va compartir el destí amb ells, amb els de la seva sang.

menys sistemàtica. No passarà gaire temps fins que cap catòlic no pugui ocupar un càrrec a Alemanya, si no es posa incondicionalment al servei del nou rumb dels esdeveniments.

Als peus de Sa Santedat, pregant per la seva benedicció apostòlica,
(*Signatura*) Dra. Edith Stein».

Identificació personal amb la simbologia religiosa judeocristiana

Davant la precarietat de la situació que vivien els jueus a l'Alemanya nazi els no afectats podien tancar els ulls. Però aquells que van perdre la fortuna, els negocis, la feina; aquells que van ser humiliats, insultats en espais públics, que fins i tot van ser agredits físicament; aquells a qui es van prendre els recursos materials i la dignitat humana no podien ignorar el sofriment diari en carn pròpia. Edith Stein pertanyia a aquest segon grup, el dels qui no podien i, quan els ho permetien, tampoc no volien ignorar. Ella va recordar a tot el qui no n'era afectat, a tot el qui es considerava cristià i la volia escoltar, que no es podia consentir el que passava amb els jueus.

La nostra santa no és que fos més bona cristiana que els seus contemporanis, més solidària amb el dolor i la causa del poble jueu que altres bones persones. Passava que, com el Crist, ella també era filla de jueus i com a jueva sofria i va compartir el destí amb ells, amb els de la seva sang. Un dia, quan encara només se sabia de les crueltats contra els jueus per la premsa internacional americana que denunciava aquests primers abusos contra la dignitat humana, a Edith Stein li «va venir de sobte una llum, que Déu havia deixat caure novament la mà pesada sobre el seu poble i que el destí d'aquest poble també era el seu». Després d'aquestes paraules, extretes del relat *Com*

vaig arribar al Carmel de Colònia, tot i que no coneix exactament el curs dels esdeveniments, Edith Stein té plena consciència que el que depara el destí als jueus també li ha estat reservat a ella. Aquesta mena d'intuïcions sobtades aniran fent forat i prendran cos en la sensibilitat d'aquesta dona de naturalesa intel·lectual fins a quedar incorporades a la seva espiritualitat i experimentades a través del testimoni vital.

Va passar que Edith Stein es va convertir a un Déu, que s'havia fet home, que era fill de jueus com ella i que va morir crucificat per altres homes per expiar les faltes d'aquells que van posar-li la Creu sobre les espatlles perquè la carregués fins al Mont del Calvari i, un cop allí, l'assassinessin clavant-lo a la creu. Que això passava a la Palestina ocupada pels romans amb aquelles persones que, com Jesús de Natzaret, resultaven incòmodes a les autoritats i s'oposaven al seu poder és un fet històric.

Edith Stein ens explica en el relat *Com vaig arribar al Carmel de Colònia* que, per una d'aquelles casualitats de la vida (quan encara no havia escrit al Papa, ni havia perdut la feina, ni es plantejava arran d'això ingressar en un Carmel), el dijous de passió (6 d'abril de 1933) es va aturar camí de Beuren, on anava a passar la setmana santa, a Colònia per visitar la seva catecúmena, que vivia prop del Carmel. Aquella tarda les dues dones van oir la missa que se celebrava en el convent carmelita. No va parar gaire atenció al sermó perquè ella «parlava amb el Salvador i li deia que sabia que era la seva creu la que ara havia estat posada sobre el poble jueu. La majoria no ho comprendrien, però els qui ho sabessin, haurien de carregar-la lliurement sobre si en nom de tots. Ella volia fer això. Ell només li havia de mostrar com. En acabar la celebració va tenir la certesa interior que havia estat escoltada. Però en què consistia portar la creu, això encara no ho sabia». Certament, Déu va escoltar aquelles paraules i li va anar indicant i va preparar el camí del seu via crucis fins al seu calvari particular: Edith Stein com a jueva i imitant el Crist va recórrer el camí del convent al camp d'extermini en un vagó per a bestiar amb els seus i un cop allí, com altres jueus deportats a Auschwitz, va ser gasejada.

Si la humanitat ha après la lliçó que Edith Stein ens va voler donar en vida a través de la denúncia de les injustícies fins a la identificació amb el sofriment d'aquells que les sofreixen és un fet encara no provat.

Traducció catalana: Oriol Izquierdo